

PTUJSKI LIST

Politično gospodarski tednik.

Štev. 2

Ptuj, 8. januarja 1922

IV. letnik

Delajmo in štedimo!

Ko se je ustanovila svobodna Jugoslavija, smo se veselili, da smo se otresli tujega jarma, da nam ne bo treba več drugim služiti, za druge delati, nego bomo svoji gospodarji, bomo za se delali. V tem začetnem navdušenju pa nismo dosti mislili, koliko škode je napravila svetovna vojska tudi pri nas. Menili smo, da nam bo življenje lahko, da ne bo treba veliko delati.

Kmalu pa smo začeli uvidevati naš resnični položaj. Ko smo se nekoliko streznili od prvega navdušenja, smo spoznali, da bo treba resnega dela, da obnovimo svojo državo, da zboljšamo svoj položaj.

Lotila se je v zadnji dobi tega velikega dela tudi naša osrednja vlada v Beogradu z narodno skupščino vred. Doslej smo bili navajeni, da smo od vlade zahtevali vse mogoče stvari, ki jih naj stori, ne da bi se vprašali, odkod naj vlada vzame denar. Ker vlada večkrat ni imela pravih dohodkov, pomogla si je na drug način iz zadrege; delala je dolgove. Ali z dolгови pravi gospodar ne more dolgo gospodariti, sami dolгови ubijejo tudi krepkega gospodarja. To je uvidela tudi naša vlada in naši poslanci. Ko se je za letošnje leto sestavil proračun koncem poletja, je bilo izdatkov nekaj milijard več nego dohodkov. Finančni minister je zato zahteval, naj se izdatki skrejšijo, da ne bodo večji nego dohodki. In res se je to zgodilo.

Koncem leta pa so prišle nove zahteve do finančnega ministra. Draginja je po slabi letini lanskega leta močno narasla. Delavci, ki delajo za državo, za javnost, so jo vedno bolj in bolj občutili. Obrnili so se torej do svojega gospodarja, do države, naj jim pomore v bedi. Vlada je uvidela bedni položaj državnih nastavljenecv in se izrekla pripravljeno, da jim pomore. Ker pa so izdatki za državne nastavljenecv ogromni, je začela vlada tudi preiskovati, ali je potrebno toliko uradnikov. Pri tem je videla, da je po nekterih krajih, najmanj v Sloveniji, mnogo ljudi, ki zavzemajo javna mesta, ne da bi bila za to nujna potreba.

Naraven je bil torej sklep, da bodi javni nameščenec primerno plačan, pa naj ima tudi primerno dela, ki ga naj vestno opravlja.

Kar velja za državo, za našega največjega gospodarja, velja tudi za vsakega drugega gospodarja in delavca. Razmere, v katerih živimo, so težke. Lanska suša je preprečila, da nismo dobili toliko pridelkov, kolikor bi jih bili lahko. Primanjkljaj je velik. Kdor je prej pridelal, da se je lahko preživel, mera letos dokupovati; kdor je prej več pridelal, nego je sam potreboval, in drugim prodajal, ima večkrat komaj za se. Ker je toliko nedostatek, se je vse podražilo in se še draži. Vsakdo torej gleda, da varčuje in štedi. Odrče se marsikakemu užitku, ki ni neizogibno potreben. Nasprotno pa poveča svoje delo. Z obilnejšim delom si pomnoži dohodke.

Delati in štediti bi pa morali tudi v časih, ko ne trka največja sila na vrata. V dobrih letih bi morali skrbeti za slaba leta.

Kako Lahji upropaščajo slovansko šolstvo v Istri?

(Žalosten dokument laške „dvatisočletne kulture“)

Pred laško okupacijo je bilo v Istri (izvzemši otok Krk in Kastav z okolico) 137 javnih hrvaških šol z 204 razredi, v katerih so poučevali 204 učitelji in učiteljice. Razen tega je vzdrževala Družba sv. Cirila in Metoda za Istro 39 ljudskih šol s 60 razredi in 11 otroških vrtcev, v katerih je poučevalo 73 učnih moči.

Danes je zatvorjenih 58 javnih ljudskih šol; a število še ni popolno.

Družbine šole so vse zaprte.

Pred laško okupacijo so imeli Hrvati v Istri: 1 višjo gimnazijo v Pazinu, 1 nižjo komunalno realno gimnazijo v Opatiji, privatno žensko učiteljsko v Pazinu, pripravnico za učiteljsko v Pazinu, gospodarsko šolo v Pazinu. Danes so vse te šole zaprte.

Moško učiteljsko v Kastvu služi potrebam državljanov SHS.

Na razne pritožbe jugoslovenskih zastopnikov je laška vlada priznala, da je zaprla v Julijski Benečiji več slovanskih šol radi pomanjkanja učiteljev.

Na to laško trditev je treba pripomniti: Res je, da ni v Istri toliko učiteljev in učiteljic, kakor jih je bilo pred laško okupacijo. Temu pomanjkanju so pa krive laške oblasti same. Ko je laška vojaška oblast zasedla Istro, je takoj zaprla vse družbine šole. Učne moči so deloma internirali, deloma so pa utekle. Zaprli so tudi mnogo javnih šol, učitelje odvedli na Sardinijo ali pa v taborišče v Verono, drugi so pa ušli pred nasiljem. Pregarjanje pa je trajalo še, ko je vojna oblast odstopila mesto civilni. Mesto vojaškega se je pojavil fašistovski teror.

Najtežji udarec pa je zadela laška vlada našim šolam letos z dekretom, ko je vsem provizornim učiteljem — in teh je veliko — ustavila s 1. septembrom t. l. plačo in druge priboljške. Mnogi izmed njih imajo družino in otroke in bili so prisiljeni, da si poiščejo službe drugje. Če bi laška vlada pustila te učitelje, bi lahko izpolnila skoro vsa prazna mesta.

Tudi za druge šole bi bilo dovolj učiteljev; a vlada jih noče nastaviti. Dovolj je učiteljev domačinov, ki se potikajo v tujini in bi se radi vrnili v domovino, toda radi postopanja laških oblasti jim je vrnitev onemogočeno. O šikanah, katerim je istrijsansko učiteljstvo izpostavljeno, nočemo govoriti. Namen Lahov je prozoren: toliko časa treba učiteljstvo preganjati, da se konečno naveliča in odstrani.

Šole, iz katerih so odstranili učiteljstvo, so ali zaprte ali samo na videz odprte, kakor n. pr. šestrazrednica v Pazinu, pri kateri so pustili od vseh učiteljskih moči samo eno učiteljico, ki pa ne sme poučevati. Slično je v Sv. Nedelji kraj Labinja, šola ni zaprta, a je v njej vojašnica, jednako v Klani. Šolsko poslopje v Falcih pri Višnjaku so spremenili v svinjak, v Livadah pa v kokušnico. —

V krajih, kjer so Lahji zaprli slovanske

šole, so odprli laške. Prebivalstvo pa, ki čuti slovansko in noče pošiljati svojih otrok v laške šole, se sili z grožnjami in kaznimi, da to stori.

Na interpelacijo poslanca dr. Podgornika je odgovoril državni podtajnik, da se je otvorilo 100 slovanskih in hrvaških šol v Julijski Benečiji, če se niso otvorile še drugje, je vzrok v pomanjkanju šolskih prostorov, posebno v področju vojnih operacij in v pomanjkanju učiteljskih moči. To pa ni res. Istria ima približno še vedno jednako število prebivalstva in vojnih operacij, ki bi porušile v Istri, ni bilo.

Laška vlada se je odločila otvoriti laške šole v vsakem kraju, kjer se prijavi 15 otrok. Če se jih pa ne dobi toliko skupaj, poskrbe karabinerji, ki tolčejo otroke in stariše toliko časa, da privolijo.

Na razne hrvaške šole nastavljajo laške učitelje, večinoma Sicilijance, ki morajo skrbeti, da pride šolska uprava v njihove roke. O srednjih šolah pa sploh ni govora. Tako skrbe naduti Lahji, ki se ponašajo s kulturo svojih prednikov in starih Rimljanov, za izobrazbo dobrega istrskega ljudstva.

Gospodarstvo.

Iz konference drž. vinarskih strokovnjakov.

Po inicijativi g. poljedelskega ministra Pucelja se je vršila meseca julija 1921 v Bukovem pri Negotinu konferenca vinarskih strokovnjakov iz cele kraljevine SHS. Iz Slovenije so se konference udeležili gg. kmetijski svetnik Bohuslav Skalič, viš. vinarski nadzornik Fran Matjašič in vin. ravnatelj Anton Puklavac.

Ker se je na konferenci razpravljalo o vprašanjih, tičečih se vinarstva cele države, prinašamo tudi mi na istej sklenjene resolucije našim vinogradnikom v vednost.

I. točka dnevnega reda, ki se je predložil konferenci, se glasi: Izkustva o adaptaciji ameriških podlog in njenih križank (hibrid), preizkušenih v posameznih pokrajinah v raznih zemljah: o njihovem zadržanju (afiniteti) napram domačim vrstam trte pri cepljenju, z ozirom na rodovitnost in trpežnost trsa.

Po vse stranskem razmotrivanju tegav prasanja sklene konferenca naslednje resolucijo:

a) Dosedajna izkustva pri obnavljanju vinogradov nam kažejo, da se naj vrši izbor najboljših podlog v prvi vrsti na podlagi praktično izvedenih preizkušenj. Izbor posameznih podlog za pojedine pokrajine se prepušča, kakor dosedaj, tamošnjim strokovnjakom. Spremembe pri izboru kake podloge so dopustne le na podlagi čim številnejših novih preizkušenj po raznih delih dotične pokrajine, določenih po inicijativi strokovnjakov. V vsakem preskuševalnem vinogradu se mora preizkusiti vsaj 5 priznanih podlog za apnene zemlje in sicer izmed teh-le vrst: 1202, 420 A, Teleki 8 B, 41 B, Ganzin št. 1, Pec 1 in 1 R.

b) V zvezi z navedenim je potrebno, da se po vseh pokrajinah izvede kartiranje vinogradskih okolišev ter za to dovoli potrebna sredstva.

c) Za manj apnene zemlje se bode tudi in dalje postopalo po dosedanjih izkušnjah, preizkuševale pa se bodo tudi vrste podlog, ki se tudi po drugih pokrajinah dobro drže. Za preizkušnje je rabiti po največ: riparijo Portalis, rupestris du Lôt, 3300, rup. Goethe št. 9, 1616 in riparijo rupestris Schwarzmann.

d) Strokovnjaki morajo redno zasledovati vprašanje direktno rodečih križank (direktnih producentov), a od strani države se mora skrbeti, da se razmnoževanje do sedaj razširjenih vrst direktno rodečih križank, ki ogrožajo sloves naših vin, nadalje onemodi.

II. točka se glasi: Izkušnja o raznih načinih cepljenja z ozirom na procent zarastkov in podatki o proizvodnji cepljenk v vsakej pokrajini.

Rezolucija: a) Cepljenje naj se tudi nadalje izvaja v zrelem in zelenem stanju rozge, kakor je to mogoče z ozirom na podnebne, gospodarske in zemljiške prilike. Za proizvodnjo na malo in vršenje iste od vinogradnikov samih s pripomočjo domačih ljudi, treba je dati — ako to klimatske razmere dopuščajo — prednost cepljenju na zeleno. Kadar se gre za proizvodnjo cepljenk na veliko ali za državno akcijo, osobito v novih predelih države, se bolje priporoča cepljenje na suho in stratifikacija.

b) Za osiguranje čim večjega procenta zarastkov pri cepljenju, ozir. vkorenitve pri običajnem sajenju sploh, je treba skrbeti, da se pridela dovršeno zrela loza. Zaradi tega bo nove trtne matičnjake zasajati bolj na jugu države.

III. točka: Domače vrste loze (grozdja) za belo vino, črnino in za jelo. Posebnosti pri načinih spravljavanja vina; najpogostejši pogreški in bolezni; popravljanje in ločenje vina.

Rezolucija: a) Strokovnjakom se naroča, da tudi nadalje proučujejo grozdne vrste svojega področja ter od istih izberejo čim manjše število vrst, kakor za vino tako za jelo, katere v svojem delokrogu razširjajo in priporočajo.

b) V svrhu kolikor mogoče popolnega spoznanja jugoslovenskih vrst loze je treba osnovati v vsakej vinorodni pokrajini po en sortiment domačih vrst grozdja iz cele države, najsibo pri vinarskih šolah ali pri trtnih nasadih.

c) Konferenca konstatuje, da je kletarstvo v večjem delu države na zelo nizki stopnji ter povdarja potrebo, da država istočasno s pospeševanjem obnove vinogradništva vpliva čim energičneje tudi na napredek kletarstva.

IV. točka: Razmerje med škodo povzročeno po oidiju in peronospori. Izkušnje o najuspešnejšem pobijanju teh bolezni. Borba z grozdnim sukačem, kjer se pojavlja.

Rezolucija: a) Konferenca konstatuje, da ostane — z ozirom na iztečene izkušnje — kot glavno sredstvo proti peronospori slej ko prej modra galica v dozi 1—2%, proti oidiju pa fino zmletlo žveplo; z ostalimi sredstvi pa je izvesti nadaljne poskušnje.

b) Konferenca smatra potrebnim, da izposluje ministrstvo za kmetijstvo čimboljše izdelovanje modre galice v svojih tvornicah v Koprivnici in v Celju. Galica mora vsebovati najmanj 98% čistega bakrenega sulfata in se mora prodajati za konkurenčne cene. Ravno tako se mora izposlovati, da uprava drž. monopolov organizuje pri tobačnih tovarnah v državi izdelovanje nikotinskega ekstrakta v koncentraciji od 45%, tako, da bi se pri uporabi tega sredstva vzela doza 20 na 100 litrov tekočine.

c) Istotako smatra konferenca potrebnim, da se sredstva za pokončevanje rastlinskih škodljivcev sploh stavijo pod drž. kontrolo.

(Dalje prihodnjič.)

* * *

Število živine v Sloveniji. Ministrstvo socialne politike je začelo objavljati tudi podatke o številu živine. Do sedaj je že popolnoma izdelana statistika za Slovenijo. Po številu z dne 31. januarja 1921 ima Slovenija sledeče stanje domačih živali: Vsa Slovenija

skupaj (seveda brez Logaškega okrožja, za časa štetja še okupiranega po Italijanih) ima goveje živine 478.105 glav in 16 bivolov, konj 58.438 glav in poleg tega 128 mežgov in mul ter 381 oslov. Prašičev se je naštel 302.581, ovac 75.008, koz 23.610. Rezultati glede perutnine so sledeči: kokoši 1.010.564, gosi 14.988, rac 12.849, pur 17.421, torej vse perutnine skupaj 1.055.822. Naštel se je naposled 59.502 panjev čebel. Kar se tiče rezultatov po okrajih, se je v absolutnih številkah naštel največ goveda, v okrajnih glavarstvih Murska Sobota 54.003 glav, Maribor 47.769 in Ptuj 43.323, konj največ v glavarstvu Ljubljanska okolica 6030, Ptuj 5828 in Murska Sobota 5314, prašičev največ v glavarstvih Murska Sobota 41.940, Ptuj 39.173 in Maribor 39.120, ovac največ Slovenjgradec 13.031, Radovljica 8171 in Prevalje v Mežiški dolini 7096, koz največ Maribor 3355, Slovenjgradec 3141 in Radovljica 3087. Perutnine izkazujejo največ okr. glav. Murska Sobota 149.200, Ptuj 122.142 in Maribor 105.974 in panjev največ Murska Sobota 4932, Ljubljanska okolica 4927 in Maribor 4245.

Dopisi.

Narodne čitalnice v Ptuj občni zbor bo v petek na Treh kraljev dan popoldne v Narodnem domu z običajnim dnevnim redom.

Gospod Tomaž Lozinšek, hišni posestnik in pekarski mojster v Ptuj, je od vlade potrjen za župana.

Sokol priredi v soboto, dne 7. januarja svojo običajno plesno vajo v „Društvenem domu“ od 20. do 23. ure.

Ptujski akademiki priredijo dne 11. t. m. ob 8. uri zvečer v prostorih Društvenega doma čajanko s plesom. Vabijo se vsi prijatelji akademske mladine. Vstopnina 5 dinarjev. Ker je namenjen dobiček ptujski dijaški kuhinji, se prosi, da bi se občinstvo obilo odzvalo temu povabilu. Ptujski akademiki.

Kino. V petek, dne 6. januarja in v nedeljo, dne 8. januarja se predstavlja 2. zad. nja epoha „Mrtvi obtožujejo“ krasnega filma „Atlas.“ Dejanje druge epohe je tako zakroženo, da je razumljivo tudi za one, ki prvega dela niso videli. Tudi ta spoha vsebuje raznovrstne filmske trike in čudeže. V glavnih vlogah prvi ameriški igralci. Kakor prva, tako bo tudi druga epoha razočarala gledalce. Tudi primerna je za mladino.

K umoru v Strnišču. V soboto, dne 31. decembra l. l. se je zgodil v Strnišču umor. Donski kozak horunži Svješnikov, častnik donske republike, je zavrato ubil ptujskega zdravnika dr. Scheichenbauerja. Kozak je imel razmerje z ženo ruskega častnika Veršinjina. Dr. Scheichenbauer mu je hodil v zelje, zato ga je kozak počakal pred barako omenjene ženske, kamor se je bil dr. Sch. ob pol 10. uri pripeljal, in ga je z vodovodno cevo od zadaj pobil, tako da je zdravnik še tistega dne zvečer umrl. Pri zaslišanju je morilec izjavil, da je kot častnik branil svojo oficirsko čast in da je bil upravičen tako ravnati. Proti tej njegovi izjavi je zavzela organizacija ruskih oficirjev v Strnišču ostro stališče in je protestirala proti temu, da bi se tak čin zlagal s častjo ruskega oficirja; častništvo smatra tak zavrato napad na človeka, ki se ni mogel braniti, ne glede na motive, brezpogojno za živinsko surov umor. Slično stališče zavzema ruska kolonija posameznih beguncev v Strnišču, ki je istotako stigmatizirala čin kot surovo pobalinstvo in grd umor. Ruska kolonija civilnih in vojaških beguncev se je nameravala udeležiti pogreba umorjenega v ponedeljek, 2. januarja pop. prvič, da javno dokumentira, da soglasno obsoja zverinski čin, drugič, ker je bil rajni pri Rusih radi svoje ljudomilosti in uslužnosti splošno priljubljen; toda bilo jim je uradno javljeno, da rodbina umorjenega izrecno želi, da se niti en Rus ne udeleži pogreba. In zato so Rusi izostali. Zdelo se nam je potrebno, da pribijemo ta fakta, ker se radi tega nesrečnega in vsega obžalovanja vred-

nega dogodka širi nepotrebna animoznost proti celokupni ruski koloniji, kakor da bi ta zločin odobraval. To ni res; nasprotno, še mnogo bolj ga obsoja, kakor marsikdo naših ljudi, in bilo bi krivično, če bi kolonija kot taka zavoljo tega morala trpeti, kakor se slične gorostasne vesti že širijo po mestu in okolici.

Poverjenišvo splošne org. voj. invalidov v Ptuj opozarja vse invalide, kateri še niso bili nadpregledani, da se javijo na mestnem magistratu v Ptuj pri vojaškem referentu do 8. januarja 1922.

Sejmsko poročilo. Dne 3. januarja je bilo na sejem prignanih 104 konj, 539 goved; cene so se gibale od 8—22 K kg žive teže. Prima voli 24 K kg žive teže. Dne 4. januarja je bilo na sejem prignanih 171 svinj. Cene so se gibale od 32—45 K kg žive teže.

Semnji za kožuhovino. Pavlovi ljubljanski semnji za kožuhovino, ki so se vsako leto obdrževali v prostorih ljubljanskih javnih skladišč, so nekdanj zelo sloveli. Udeleževali so se jih ne samo domači kožuhovinarji, ampak so pošiljale nanj svoje zastopnike tudi največje nemške, italijanske in francoske tvrdke s kožuhovino. Na žalost so semnji med vojsko zaspali. Ker slovi baš Slovenija, odnosno vsa naša Jugoslavija po svoji kožuhovini in je Ljubljana kot ustvarjena za trgovsko posrednico med severozapadnim in jugovzhodnim trgovskim svetom, oživi „Balkan“, delniška družba za mednarodne Transporte te semnje zopet v svojih javnih skladiščih v Ljubljani, Dunajska cesta 33. Prvi tak aemenj se bo vršil 23. januarja 1922, t. j. tretji ponedeljek po sv. Treh kraljih. Nanj opozarjamo vse posestnike kožuhovine in trgovce. Prodajalcem, ki bi imeli malih kož, da bi se jim ne izplačalo priti semim v Ljubljano, prevzame prodajo „Balkan“ po lastnih komisijonarjih-strokovnjakih z najvišjo dnevno ceno. Tako blago pa mora dospeti v „Balkan“ najkasneje do 21. januarja. Na posamezne kože naj bodo pritrjeni lističi z imenom lastnika in z najnižjo zahtevano ceno. Ker z ozirom na različne prometne odnose carinsko-izvozne predpise, malemu lovcu in kmečkemu ljudstvu direktna prodaja kož v inozemstvo ni mogoča, je ta semenj ravno za te sloje največje važnosti in to tembolj, ker so jih dosedaj premeteni kupčevalci v največji meri izrabljali. Kakor poroča Lipska „Kürschnerzeitung“ z dne 4. decembra, so cene kožuhovini jako poskočile ter se plačuje n. pr. za vidro 1400—2000 Mk, za kuno belico 4000—4500 Mk, za kuno zlatico 5000—5500 Mk, za lisico 1000—1400, za dehorja 500—550 Mk, za podlasico 10—40 M, za jazbeca 180—220 Mk, za divjega mačka 180—250 Mk, za domačo mačko 30—50 Mk, za zajca 28—33 Mk, za srno 45—60 Mk.

Važno opozorilo za vojne invalide, vdove in sirote radi dodatkov k pokojninam. Po čl. 31 zakona o invalidih z dne 15. decembra 1921 se ustavi s 1. januarjem 1922 izplačevanje dodatkov k pokojninam: 1. za invalide, ki jim je bilo povodom zadnjega pregleda priznано manj, kakor 50% invalidnosti in sicer za njihovo osebo in za otroke; 2. za vse invalide dodatek za dva otroke, tako da jim ostane le za tretjega in nadaljnega otroka izpod dopolnjenega 16. leta; 3. vse vdove brez otrok, ki so mlajše, kakor 45 let in sposobne za delo; morebitno nesposobnost morajo dokazati z nekelekovanim izpričevalom, ki ga izda brezplačno uradni zdravnik; 4. za vse invalide brez ozira na odstotke in število otrok ter za vse vdove brez ozira na število otrok, ako plačujejo več kakor 35 dinarev neposrednega davka (po odmeri davkov za finanjsko leto 1920/21.) Ker bo treba na temelju tega zakona nanovo pregledati in popraviti vsa nakazila invalidom, vdovam in sirotam, ki so že bila pripravljena za izplačilo dne 1. januarja 1922, ne bodo mogli poštni uradi dostaviti zneskov, kakor običajno v prvih dneh januarja. Vse prizadete stranke naj upoštevajo, da je s to spremembo združeno ogromno delo, ki bo izplačevanje zavleklo za nekaj časa. Vsakdo naj o